

Programma 1 Bestuur en veiligheid

Provincie Noord-Brabant

Inleiding programma Bestuur en veiligheid

Inleiding

Na de vaststelling van het beleidskader Toekomstbestendig Bestuur door uw Staten op 8 maart 2024, stelden Gedeputeerde Staten op 29 oktober 2024 de [uitvoeringsagenda Toekomstbestendig Bestuur 2024-2027](#) vast. Het jaar 2024 stond nog in het teken van zowel beleidsontwikkeling als de voorbereiding op uitvoering binnen de vier pijlers: slagvaardig, democratisch, rechtmatig en veilig en weerbaar bestuur dan. In 2025 kwam de nadruk op uitvoering te liggen door het oppakken van activiteiten uit de eerdergenoemde uitvoeringsagenda Toekomstbestendig Bestuur.

Slagvaardig, democratisch en rechtmatig bestuur

In mei 2025 vond de lancering van [Brabantmakers](#) plaats, hét dynamische netwerk voor ambtenaren, volksvertegenwoordigers en bestuurders die willen groeien in hun vak. Brabantmakers brengt persoonlijke ervaringen, mensen en kennis bij elkaar op thema's die in Brabant spelen.

In 2025 werden er initiatieven en evenementen georganiseerd zoals een sessie over gemeentefinanciën met het naderende ravijnjaar op komst. Ook was er aandacht voor de naderende formatie die volgt na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2026. Daarnaast passeerden de thema's participatie, arbeidsmarkt, brede welvaart en regionale samenwerking in verschillende bijeenkomsten de revue.

Begin 2025 werd een start gemaakt met het opstellen van de participatieverordening. Beoogde doelstelling om deze in 2025 vast te stellen bleek te ambitieus. Vanwege een zorgvuldig proces heeft u ingestemd om de verordening voor het zomerreces van 2026 vast te stellen. Op 13 juni 2025 heeft over de participatieverordening een [informerende](#) themasessie plaatsgevonden. De [oordeelsvormende](#) themasessie volgde op 26 september 2025.

In 2025 zijn we een ambitieuze en vernieuwende weg ingeslagen op het gebied van jongerenparticipatie. Met de lancering van de [Brabantse Aanpak Jongerenparticipatie](#) hebben we voor het eerst in smalle variant de volledige cyclus doorlopen om te leren en in de toekomstige jaren uiteindelijk te komen tot een integrale, representatieve en betekenisvolle jongerenaanpak. Via [vier regionale co-creatiesessies](#) en een apart [jongerenhoofdstuk in de Monitor Brede Welvaart](#) brachten we de zorgen van Brabantse jongeren in beeld. Samen met Young Professionals Brabant, onze jongerenregiegroep, zijn vervolgens twee thema's geselecteerd waarop we de provincie ongevraagd gingen adviseren: financiële gezondheid en de toekomst van werk. Met onder meer een [Brabantse Jongerentop](#), [zes innovatiewerkgroepsessies](#), onze activiteit op de Dutch Design Week, het lesprogramma [Brabant Gaat Beter](#), en een eerste communicatiecampagne via het nieuwe Instagramkanaal [Jong in Brabant](#) is zichtbaar geworden wat de meerwaarde van deze aanpak kan zijn én is in kaart gebracht waar de groeipotentie voor de komende jaren ligt.

Bij Interbestuurlijk toezicht zien we het afgelopen jaar vooral de effecten van rijksbeleid. In de Voorjaarsnota van het Rijk en met de meicirculaire gemeentefonds zijn gemeenten deels gecompenseerd voor het ravijnjaar 2026. Wel blijft onverminderd financiële onzekerheid nu de inschatting bestaat dat vanaf 2028 een nieuw ravijnjaar ontstaat. Ook vanwege onzekerheden over de financiering van Jeugdzorg. Het blijft voor gemeenten een uitdaging om ook een sluitende meerjarenbegroting op te stellen. Landelijk is het gesprek tussen gemeenten en rijk over verbetering van de balans tussen taken en rijksmiddelen nog niet afgerond. De huisvesting van vergunninghouders staat onverminderd onder druk. Het blijft voor veel gemeenten een uitdaging om de taakstelling te realiseren. Ook in het afgelopen jaar bleven we daarom nauw in contact met gemeenten om waar nodig ondersteuning te bieden met kennis- en regiobijeenkomsten.

Veilig en weerbaar bestuur

In samenwerking met de beide RIEC's, en andere partners, is gewerkt aan de actualisatie van de Brabantse norm weerbare overheid. Vanwege de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 is, samen met de RIEC's Oost-Brabant en Zeeland-West-Brabant, en de VBG, een webinar voor partijbesturen ontwikkeld en beschikbaar gesteld aan burgemeesters en griffiers. Dit om bewustzijn te creëren voor integere kieslijsten. Nog voor de gemeenteraadsverkiezingen van 18 maart 2026 wordt een geactualiseerde Brabantse norm weerbare overheid beschikbaar gesteld, gevolgd door een digitaal handelingskader. Op 4 september 2025 zijn bij de Risk Factory Midden-West-Brabant extra scenario's voor senioren in gebruik genomen. Zowel bestuurlijk als ambtelijk zijn we nauw betrokken bij de stapsgewijze en positieve ontwikkeling van een Risk Factory binnen de Veiligheidsregio Brabant-Noord. De Veiligheidsregio Zuidoost-Brabant geeft op dit moment voorrang aan andere prioriteiten.

Brabant Op De Radar is van start gegaan. Een initiatief van de provincie Noord-Brabant met meer dan twintig overheden en partners die samen aan de slag gaan tegen verborgen georganiseerde criminaliteit. Het is een vervolg op de succesvolle televisieserie Brabant Onder De Radar uit 2022, en zet nu de volgende stap: van bewustwording naar actie. Tijdens de Dutch Design Week in Eindhoven is Brabant Op De Radar officieel gelanceerd met de interactieve installatie: het Meldspel. Bezoekers worden uitgedaagd om signalen te herkennen en te oefenen met lastige keuzes. Sinds de lancering reist het Meldspel door Brabant. Verder zijn afgelopen jaar wederom gedupeerden van drugsafvaldumpingen financieel gecompenseerd tot een totaalbedrag van circa € 550.000.

Aan de aanpak vitale vakantieparken is bestendig verder gewerkt. In maart is, in samenwerking met de politie, Platform Veilig Ondernemen [PVO] en Hiswa-Recron, een bijeenkomst georganiseerd voor de ondernemers van recreatieparken in de Kempengemeenten. Een signalenkaart gericht op ondermijning is in samenhang hiermee ontwikkeld. Op 4 juni 2025 was de jaarlijkse bijeenkomst toezichthouders vakantieparken in het provinciehuis. Met als thema's bevoegdheden, drugscriminaliteit, goed werkgeverschap en mensenhandel. Op 27 mei 2025 is een instructieregel van de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening voor permanente bewoning recreatiewoningen in consultatie gegaan. De provincies hebben samen met de VNG hierop hun zienswijze gegeven. Door onze provincie is hieraan inhoudelijk bijgedragen vanuit Veiligheid, Vrijtijdseconomie, Ruimte & Wonen.

De provincie gaf invulling aan verdere samenwerking en afstemming met Samen Sterk in Brabant (SSiB). Dat kreeg vorm in periodieke accountoverleggen met de teamleider SSiB en deelname aan bijeenkomsten van de stuurgroep SSiB. Op 9 mei 2025 en 29 augustus 2025 waren er twee statenbijeenkomsten over het eindrapport van BMC over de toekomst van groene boa's in Brabant. De provincie heeft de aanvullende opdracht voor 2026 aan SSiB verstrekt aan de Omgevingsdienst Brabant Noord. Verder heeft de provincie heeft ook regie gepakt op de (verdere) professionalisering van het SSiB-dossier waaronder de governance van de SSiB-organisatie. In goed overleg met de stuurgroep SSiB zijn voorbereidingen getroffen voor twee bestuurlijke bijeenkomsten in 2026. Met als doel het opleveren van bouwstenen voor de beste route daar naartoe. Daarbij zal ook rekening worden gehouden met de uitkomsten van het lopende traject van herijking van het boa-bestel. Dat landelijk traject van het ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) heeft geleid tot een TK-brief van 2 oktober 2025 van de minister van Justitie en Veiligheid die wordt behandeld in de TK-commissie van JenV op donderdag 12 maart 2026. De provincie volgt de verdere ontwikkelingen op de voet.

In het voorjaar is een bestuurlijk werkbezoek gebracht aan het Centre of Expertise Veiligheid & Veerkracht van Avans. Daarbij is geconstateerd dat we op diverse onderwerpen al goed samenwerken (bijv. Brabant op de Radar; Risicotaxatietool ondermijning bedrijventerreinen). Op 1 april 2025 is een nieuwe bijzonder hoogleraar benoemd bij Jheronimus Academy of Data Science (JADS) voor de leerstoel datascience en AI in het domein van georganiseerde criminaliteit en ondermijning. De hoogleraar zal leiding geven aan een breed onderzoeksprogramma dat zich richt op de rol van AI en datascience en het vergroten van de weerbaarheid van de samenleving.

Gezondheid

Door gezondheid expliciet en consequent te verankeren in ons beleid, werken wij doelgericht aan een Brabant waarin iedereen, jong en oud, gelijke kansen heeft op een gezond leven, nu en in de toekomst. In samenhang met andere provinciale programma's hebben wij het afgelopen jaar intensief samengewerkt en gerichte stappen gezet om gezondheid structureel te versterken.

Het [Brabantse Model Positieve Gezondheid](#) hebben wij actief geïmplementeerd als stevig kader voor integraal gezondheidsbeleid. Beleidsprogramma's passen het model systematisch toe om gezondheidskansen en risico's vroegtijdig te signaleren en zorgvuldig mee te wegen in beleidskeuzes. Ook complexe en langdurige dossiers vragen onze blijvende inzet. De gezondheidsrisico's rond geitenhouderijen hebben al geruime tijd onze intensieve aandacht en vragen dat tot op de dag van vandaag. Wij blijven hierover in gesprek met betrokken partijen en hebben het Rijk nadrukkelijk aangespoord om tot helder en eenduidig landelijk beleid te komen.

Daarnaast zetten wij ons met een lange adem en in nauwe afstemming met partners onverminderd in voor adequate erkenning en behandeling van mensen met QVS en post-COVID, waaronder de inzet op een passend behandelcentrum. Dit is een traject dat voortdurende bestuurlijke en inhoudelijke aandacht vraagt. Eveneens zijn wij actief betrokken bij het dossier gewasbescherming in relatie tot volksgezondheid, met inzet op kennisontwikkeling en zorgvuldige afweging.

De samenwerking met onze partners is verder geïntensiveerd. Op 7 april, Wereldgezondheidsdag, ontvingen wij van Young Professionals Brabant de verhalenbundel [Een Gezonde Toekomst in Brabant](#). De signalen uit deze bijeenkomst hebben wij benut bij de verdere beleidsontwikkeling.

Op 6 juni vond de [Dag van de Gezondheid](#) plaats, waar kansengelijkheid centraal stond, een richtinggevend thema voor de gezondheid van alle Brabanders.

Dashboard Gezondheid

De rapportage over gezondheid vindt voortaan plaats via de Staat van Brabant. Daarmee stappen wij over van een afzonderlijk dashboard naar integrale monitoring binnen één samenhangend instrument, waardoor een apart dashboard gezondheid niet langer nodig is.

Brede welvaart

De Brabantse monitor brede welvaart is doorontwikkeld en combineert de ervaren brede welvaart in Brabant met de objectieve cijfers. Daarnaast is erop ingezet om samen met de regio's de monitor zo in te richten dat deze te gebruiken is voor de regiodeals. Voor gezondheid en jongvolwassenen is dit jaar een verdieping opgenomen in de monitor, omdat gezondheid in de vorige monitor als zeer belangrijke indicator naar boven kwam voor de ervaren brede welvaart.

Maandag 10 november 2025 organiseerden we samen met Tilburg University de Dag van de Brede Welvaart. [Terugblik Dag van de Brede Welvaart 2025: 'Samen bouwen aan een duurzame toekomst' | Brabant](#) Gedurende de dag brachten we mensen met ideeën, ervaring én energie bij elkaar om samen te bouwen aan een sterke, duurzame toekomst met brede welvaart als kompas. Vier sessies van het Brabants netwerk brede welvaart hebben laten zien hoe je op een andere manier kunt ondernemen. Winstmaximalisatie staat niet voorop, maar maatschappelijke waardencreatie. Dit vraagt iets van de ondernemers en ook van het netwerk dat erbij betrokken is.

In het bestuursakkoord is aangegeven dat het de wens is om het Brabants Outcomes Fund onder te brengen bij de BOM. Vanuit die ambitie lopen sinds de 2e helft van 2024 gesprekken met de BOM om te kijken of zij de uitvoering van BOF2 kunnen oppakken. In het kader van dit vervolgtraject is begin 2025 een marktonderzoek uitgevoerd.

Bestuur en veiligheid

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

De Brabantse overheden dragen efficiënt en effectief bij aan de aanpak van maatschappelijke vraagstukken (slagvaardig bestuur)

Indicator:

- In 2027 is het percentage inwoners dat tevreden is over de slagvaardigheid van de provincie toegenomen ten opzichte van 2023.

Uit de rapportage '[Burgerperspectief 2025](#)' blijkt dat 12% van de Brabanders vindt dat de provincie slagvaardig handelt. In 2023 bedroeg dit percentage 11 %.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We organiseren bijeenkomsten vanuit de Brabantmakers voor volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal bijeenkomsten vanuit de Brabantmakers	≥4	≥4	≥4	≥4

In 2025 hebben we 9 bijeenkomsten georganiseerd in samenwerking met teams binnen het programma Kwaliteit Openbaar Bestuur (KOB) en aanverwante netwerken zoals Brabant P* en het Praktijknetwerk Arbeidsmarkt.

De regionale samenwerking met gemeenten en waterschappen is versterkt door middel van het organiseren van regionale ontwikkeldagen.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal georganiseerde regionale omgevingsdagen	≥8	≥8	≥8	≥8

Er zijn in 2025 in de regio's minimaal 2 ontwikkeldagen georganiseerd. In Noordoost-Brabant werden vier dagen georganiseerd. Het totaal komt uit op 10 ontwikkeldagen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We versterken het democratisch systeem in Brabant door de samenleving eerder en beter bij ons werk te betrekken. We bieden actief ondersteuning aan initiatieven die bijdragen aan onze ambities en versterken bestaande democratische instrumenten.

Indicatoren:

- In 2027 is het percentage inwoners dat tevreden is over het functioneren van de provinciale democratie toegenomen ten opzichte van 2023.
- Het opkomstpercentage in Noord-Brabant bij verkiezingen

Uit de rapportage '[Burgerperspectief 2025](#)' blijkt 27% van de Brabanders tevreden is over het functioneren van de provinciale democratie. In 2023 bedroeg dit percentage 19%. Het opkomstpercentage voor de Tweede Kamerverkiezingen op 29 oktober 2025 in Noord-Brabant bedroeg 78,1%.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het Brabants participatieportaal is uiterlijk in 2025 in gebruik

We stellen een participatieverordening op

Indicator: Uiterlijk in 2025 is het Brabants participatieportaal in gebruik.

We voeren minimaal een generatietoets per jaar uit

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal generatietoetsen uitgevoerd	≥1	≥1	≥1	≥1

Als gevolg van personele ontwikkelingen heeft het proces van de Generatietoets in het eerste halfjaar van 2025 vertraging opgelopen. Wel is het op basis van de evaluaties uit 2024 gelukt in het najaar van 2025 een verkenning naar een passend thema te starten. Dat heeft geleid tot zes aangedragen thema's. Ondanks meerdere kennismakings- en intakegesprekken bleek geen van deze thema's, om verschillende redenen, geschikt om de volgende stap in het proces te zetten, waardoor in 2025 geen Generatietoets is uitgevoerd.

We organiseren jaarlijks een jongerentop

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal georganiseerde jongerentoppen	1	1	1	1

Er is in 2025 één Brabantse Jongerentop georganiseerd.

We faciliteren een jongerenadviesplatform

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal adviezen van jongeren	>=2	>=2	>=2	>=2

Er is in 2025 vanuit de Young Professionals één advies opgeleverd over het thema gezondheid. Ook vanuit het project Brabant Gaat Beter én het Provinciaal Jeugddebat zijn diverse adviezen opgeleverd.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Het interbestuurlijk toezicht zoals de provincie Noord-Brabant dit uitvoert, draagt bij aan een bestendig en veilig Brabant met een sterk openbaar bestuur. Een bestuur waarop de mensen kunnen vertrouwen (rechtmatig bestuur).

Indicatoren:

- Er staat geen enkele gemeente onder preventief financieel toezicht (BBV-verplichte indicator).
- Geen enkele gemeente wordt als 'voldoet niet' beoordeeld op het toezichtgebied Huisvesting vergunninghouders.
- Geen enkele lokale overheid wordt als 'voldoet niet' beoordeeld op het toezichtgebied Informatie- en archiefbeheer.
- Geen enkele lokale overheid wordt als 'voldoet niet' beoordeeld op het toezichtgebied Omgevingsrecht.

- Alle Brabantse gemeenten hebben voor begrotingsjaar 2026 repressief toezicht (50 gemeenten op basis van begrotingsjaar 2026, 6 gemeenten op basis van het bereiken van het evenwicht in het laatste jaar van de meerjarenraming in 2029) en krijgen daarmee de kleur groen op het IBT-dashboard. De meerjarenramingen geven nog veel onzekerheden.
- Huisvesting vergunninghouders: 14 gemeenten krijgen het oordeel 'voldoet', 27 gemeenten krijgen het oordeel 'voldoet niet' en bij 15 gemeenten loopt het onderzoek. De beoordeling van de tweede helft van 2025 loopt nog.
- Informatie- en archiefbeheer: één gemeente krijgt het oordeel 'voldoet niet'; één gemeenschappelijke regeling krijgt het oordeel 'voldoet niet'. In beide gevallen voldeden de betreffende organisaties niet vanwege het niet halen van de deadline voor indiening van het informatiearrangement
- Omgevingsrecht: medio 2025 is het systematisch onderzoek afgerond. Eén gemeente kreeg het eindoordeel 'voldoet niet'. Dit heeft tevens geleid tot het onder actief toezicht (fase 3A interventieproces) plaatsen van die gemeente. Eén gemeente heeft een waarschuwing ontvangen, omdat het eindresultaat op kwaliteit 'voldoet gedeeltelijk' was. De overige 54 gemeenten voldeden voor een groot deel aan de procescriteria voor wat betreft kwaliteit. Waar sprake was van herhaalde tekortkomingen hebben gemeenten en één waterschap een verbeterplan opgesteld en dit vóór 1 oktober toegestuurd. Bij het systematisch onderzoek in 2026 gaan wij na in hoeverre uitvoering is gegeven aan de verbeterpunten uit het verbeterplan.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We voeren jaarlijks systematisch toezicht uit op de Brabantse gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen.

Indicator:

- Alle Brabantse gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen ontvangen jaarlijks een beoordeling.

Brabantse gemeenten en waterschappen hebben een jaarlijkse beoordeling ontvangen. Van de gemeenschappelijke regelingen heeft één organisatie geen beoordeling van de begroting ontvangen wegens termijnoverschrijding en staat daarmee onder preventief financieel toezicht.

We organiseren jaarlijks themaonderzoeken en kennisbijeenkomsten vanuit het interbestuurlijk toezicht waarin best practices van gemeenten centraal staan.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal themaonderzoeken	≥1	≥1	≥1	≥1
Aantal kennisbijeenkomsten	≥3	≥3	≥3	≥3

Financieel toezicht: In samenwerking met Brabantmakers en gemeente Heusden is een regiobijeenkomst Sessie gemeentefinanciën georganiseerd voor wethouders, hoofden financiën en controllers en een themaonderzoek gepubliceerd over de informatiewaarde van de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen van de begroting.

Huisvesting vergunninghouders: Er is één kennisbijeenkomst georganiseerd. Tijdens deze contacten zijn gemeenten geïnformeerd over actuele politieke en wettelijke ontwikkelingen. Daarnaast zijn *best practices* tussen gemeenten gedeeld en zijn mogelijke woonvormoplossingen aangedragen. Gemeenten zijn actief ondersteund met informatie over de taakstelling en beschikbare subsidieregelingen. De inzet was gericht op het bieden van duidelijkheid in een onzekere beleidscontext, het versterken van de uitvoerbaarheid en het ondersteunen van gemeenten bij de realisatie van de huisvesting van vergunninghouders.

Informatie- en archiefbeheer: we hebben een rapportage gepubliceerd over ons meerjarige themaonderzoek naar het wettelijk verplichte overzicht van archiefbescheiden. Daarnaast hebben we, in plaats van het organiseren van een jaarlijkse kennisbijeenkomst, bureauonderzoek (een themaonderzoek) verricht naar risicoprofielen. Dit zodat we na de inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet meer risicogericht, effectief en efficiënt toezicht kunnen uitoefenen.

Omgevingsrecht: in 2025 organiseerden wij twee regiobijeenkomsten naar aanleiding van het systematisch onderzoek. In totaal namen ruim 100 personen hieraan deel.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We dragen actief bij aan oplossingen ter vergroting van de bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid in de strijd tegen de ondermijnende criminaliteit (veilig en weerbaar bestuur)

Indicator:

- In 2027 is het percentage inwoners dat vertrouwen heeft in de manier waarop de provincie wordt bestuurd toegenomen ten opzichte van 2023.

Uit de rapportage '[Burgerperspectief 2025](#)' blijkt dat 40% van de Brabanders vertrouwen heeft in het provinciebestuur. In 2023 bedroeg dit percentage 15%.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We verzorgen de workshop 'Samen Weerbaar' voor nieuwe medewerkers.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal voor nieuwe medewerkers georganiseerde workshops 'Samen Weerbaar'	≥8	≥8	≥8	≥8

Gemiddeld hebben deze bijeenkomsten om de drie/vier weken plaatsgevonden. De komst van een integriteitscoördinator heeft de bijeenkomsten nog een extra impuls gegeven.

We organiseren bijeenkomsten over de mogelijkheden tot het transformeren of vitaliseren van niet-vitale vakantieparken.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal georganiseerde bijeenkomsten over het vitaliseren van vakantieparken	≥6	≥6	≥6	≥6

Als gevolg van het aangekondigde Rijksbeleid over permanente bewoning van recreatiewoningen liep aanvankelijk de belangstelling voor de bijeenkomsten terug. Vanaf het najaar groeide echter de belangstelling hiervoor zeer sterk.

De Riskfactory Midden- en West-Brabant wordt voortgezet en een Riskfactory in de veiligheidsregio's Brabant-Noord en Brabant-Zuidoost is verkend.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal bezoekers van de Risk Factory			≥7.500	

Samen met de Brabantse RIEC's en de Vereniging van Brabantse Gemeenten stimuleren wij de Brabantse gemeenten om de aanpak van ondermijning als speerpunt op te nemen in haar gemeentelijke veiligheidsbeleid.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Percentage Brabantse gemeenten dat ondermijning in haar gemeentelijke veiligheidsbeleid noemt als speerpunt			≥80%	

De doorontwikkelde Brabantse norm weerbare overheid 2.0 wordt voorjaar 2026 gepresenteerd en zal naar verwachting een extra impuls geven om dit doel te bereiken.

Gezondheid

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Verbeteren van de ervaren gezondheid van Brabanders

Indicator:

- De Levensverwachting in Goed Ervaren Gezondheid (LGEG) is verhoogd met drie jaar tegen 2030.

De levensverwachting in goed ervaren gezondheid stijgt tussen 2022 en 2030 met 1,2 tot 1,3 jaar. In 2025 is dat 63,5 jaar voor mannen, 62 jaar voor vrouwen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We organiseren jaarlijks een interne en drie externe bijeenkomsten, wat leidt tot nieuwe samenwerkingen en succesvolle gezamenlijke gezondheidsprojecten.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal interne bijeenkomsten	1	1	1	1
Aantal externe bijeenkomsten	3	3	3	3

Er zijn in 2025 een dag van de gezondheid voor alle externe partners, 4 regiobijeenkomsten voor gemeenten en 2 interne bijeenkomsten georganiseerd.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bijdragen aan de transitie van Zorg naar Positieve Gezondheid

Indicator:

- Ieder provinciaal begrotingsprogramma voert in de periode 2024-2027 minstens een project uit dat positieve gezondheid en preventie bevordert.

De projecten zijn opgenomen in de uitvoeringsagenda gezondheid en worden uitgevoerd.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We zorgen ervoor dat elk begrotingsprogramma minimaal aan een gezondheidsindicator werkt, wat de aandacht voor gezondheidsdoelstellingen binnen ons provinciale beleid vergroot.

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal gezondheidsindicatoren per begrotingsprogramma	≥1	≥1	≥1	≥1

Ieder begrotingsprogramma heeft in de begroting 2026 een indicator voor gezondheid opgenomen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Integreren van gezondheid in provinciale programma's en beleid

Indicator:

- Provinciale programma's bevorderen de ervaren gezondheid en voorkomen negatieve gezondheidseffecten.

Programma's bevorderen gezondheid vooral door bij te dragen aan een gezonde leefomgeving, het stimuleren van beweging en sociale verbinding. Zo werken we aan het voorkomen van gezondheidsproblemen en het versterken van ervaren gezondheid.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We werken het Dashboard Gezondheid bij, zodat iedereen de voortgang van gezondheidsdoelstellingen helder en actueel kan volgen.

Indicator:

- Het [Dashboard Gezondheid](#) up-to-date houden om de actuele voortgang in gezondheidsdoelstellingen van de begrotingsprogramma's te laten zien.

De rapportage gaat plaatsvinden via de Staat van Brabant. Daarmee vervalt de toegevoegde waarde van een apart dashboard gezondheid.

Brede Welvaart

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Brede welvaart stevig op de agenda en samen met partners betekenis geven

Indicatoren:

- Er zijn ten minste drie regio's als partner aangesloten bij de Academische Werkplaats.
- Jaarlijks organiseren we één themabijeenkomst besturen op brede welvaart voor Brabantse bestuurders
- Jaarlijks organiseren we vier themabijeenkomsten voor het praktijknetwerk brede welvaart.

Op de Dag van de Brede Welvaart is de serious game brede welvaart en integraal werken benut voor het goede gesprek tussen bestuurders over waarden en het maken van integrale afwegingen. Er hebben vier themabijeenkomsten plaatsgevonden vanuit het Brabants Netwerk Brede Welvaart. Twee sessies gingen over ondernemen voor brede welvaart via het rentemeesterschap (oftewel stewardownership) en twee spotlightsessies met als thema's "van symptoombestrijding naar systeemverandering" en "de overheid als bondgenoot". Er is één regio aangesloten als partner bij de Academische Werkplaats.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We versterken de regionale kennisinfrastructuur brede welvaart

Indicator	2025	2026	2027	2028
Aantal regio's als partner aangesloten bij de Academische werkplaats	≥3	≥3	≥3	≥3

Regio Midden is aangesloten. Met drie regio's is inhoudelijke afstemming over de aansluiting. In 2026 zal de aansluiting geformaliseerd worden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Brede welvaart als denk- en doekader integreren in al ons beleid

Indicatoren:

- Jaarlijks gaan we aan de slag met en leren van onze eigen brede welvaartsaanpak, waarin we de belangrijkste elementen en aandachtspunten definiëren om met brede welvaart aan de slag te gaan in de beleidspraktijk.
- Jaarlijks wordt de Brabantse Monitor Brede Welvaart gebruikt om inzicht in brede welvaart verder te vergroten.

Er is gestart met het verder uitbreiden van de monitor ervaren brede welvaart. Dit jaar heeft er verdieping plaatsgevonden op de thema's 'Gezondheid' en 'Jongeren'. Daarnaast hebben we gezamenlijk met de regio's vanuit de regiodeals gekeken naar de informatiebehoefte vanuit de monitor.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We vergroten het inzicht in verwachte neveneffecten van beleid

Indicatoren:

- Jaarlijks gaan we aan de slag met en leren van onze eigen brede welvaartsaanpak, waarin we de belangrijkste elementen en aandachtspunten definiëren om met brede welvaart aan de slag te gaan in de beleidspraktijk.
- Deze bestuursperiode ontwikkelen we een afweegkader voor het maken van integrale beleidsafwegingen.
- We ontwikkelen de generatietoets door om toe te kunnen passen in beleidsvoorbereiding en ontwikkeling.

Verschillende zaken zijn uitgewerkt, onder andere het proces rond de generatietoets. En ook elders worden er relevante zaken ontwikkeld, zoals de gevolgenscan bij het Rijk en de interventiestrategie in een consortium met kennisinstellingen in Midden-Brabant. Deze ontwikkelingen vormen de basis voor de eigen brede welvaartsaanpak. De concretisering van die aanpak zal later plaatsvinden. Ook de komende jaren zal hier nog aan gewerkt worden, waarbij reflecterend leren plaatsvindt: het toepassen en daarvan leren en door ontwikkelen.

We zetten brede welvaart in als leidraad voor het voeren van het juiste gesprek

Indicator:

- We ontwikkelen onze eigen aanpak als het gaat om het inzetten van zinvolle gesprekken met belanghebbenden.

De Serious game brede welvaart en integraal werken is ontwikkeld (gezamenlijk met de provincies Zuid-Holland en Utrecht) en zal begin 2026 worden opgeleverd en vervolgens worden ingezet.

We bepalen streef en drempelwaarden

Indicator:

- Deze bestuursperiode brengen we prioriteit aan in de thema's van brede welvaart. We verduidelijken onze streef- en drempelwaarden.

Om een werkend model te maken op basis van alle wet- en regelgeving, beleidskaders en uitvoeringsagenda's vraagt ontwikkeltijd gezien de complexe materie, zoals ook blijkt uit het adviesrapport van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) Waardevol regeren; Sturen op Brede Welvaart. De slotsom van dit alles is, dat er bij toepassing van het begrip 'brede welvaart' bij het ontwikkelen van overheidsbeleid er in de praktijk nog veel obstakels zijn. Toepassing van het concept maakt de ontwikkeling van overheidsbeleid weliswaar ingewikkelder (omdat er allerlei waarden en belangen expliciet in de besluitvorming moeten worden betrokken), maar het maakt het overheidsbeleid zelf beter, doordat er meer aandacht is voor de samenhang tussen besluiten en daarmee voor de positieve en negatieve effecten van een besluit op de samenleving. Dat komt ook de uitvoering ten goede.

We vergroten het inzicht in brede welvaart per regio

Indicator:

- In 2025 ontwikkelen we onze Brabantse Monitor Brede Welvaart. Een monitor die gericht is op het vergroten van het inzicht in brede welvaart per regio.

De Brabantse monitor brede welvaart is Doorontwikkeld en combineert de ervaren brede welvaart in Brabant met de objectieve cijfers. Daarnaast is erop ingezet om samen met de regio's de monitor zo in te richten dat deze te gebruiken is voor de regiodeals. Voor gezondheid en jongvolwassenen is dit jaar een verdieping opgenomen in de monitor, omdat gezondheid in de vorige monitor als zeer belangrijke indicator naar boven kwam voor de ervaren brede welvaart.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We investeren in concrete brede welvaartsuitdagingen en projecten

Indicatoren:

- In 2025 leveren we in het kader van de moties M101b-2023 'Versterk de leefbaarheid in kleine kernen' en M38-2024 'Investeren in steden en dorpen een inventarisatie van het huidige voorzieningenniveau in kleine kernen.
- In 2025 verkennen we of de tweede ronde BOF ondergebracht kan worden bij de BOM (indien verkenning succesvol krijgt dit vervolg in 2026 (oprichting) en 2027 (uitvoering)).
- Jaarlijks werkt team brede welvaart in drie cross-over projecten mee in het leren toepassen van brede welvaart in de beleidspraktijk.
- Regio Deals: Iedere regio heeft een Regio Deal die bijdraagt aan de brede welvaart in de regio (vierde, vijfde of zesde tranche).
- We investeren in tenminste 5 innovatieve projecten die positieve impact willen maken op brede welvaart.

Zie hieronder voor toelichtingen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We definiëren cross-over projecten

Indicator:

- Team brede welvaart werkt in drie cross-over projecten mee in het leren toepassen van brede welvaart in de beleidspraktijk.

We hebben aan de volgende cross-overprojecten bijgedragen: ontwikkeling bedrijventerrein Haven 8 (Oost) in Waalwijk, de Multimodale Mobiliteitsagenda en Powerport Moerdijk.

We zetten onze kennis, expertise en ons netwerk in om regio's te sterken in hun aanvraag bij het Rijk – als het gaat om regiodeals

Indicator:

- Elke regio heeft een Regio Deal die bijdraagt aan de brede welvaart in de regio.

Alle regio's hebben een deal, laatste convenant is in 2025 getekend.

We leveren een onderzoek op met verbeterpunten wat betreft investeringen in maatschappelijke voorzieningen kleinen kernen

Indicator:

- In 2025 leveren we in het kader van de moties M101b-2023 'Versterk de leefbaarheid in kleine kernen' en M38-2024 'Investeren in steden en dorpen een inventarisatie van het huidige voorzieningenniveau in kleine kernen

[Statenmededeling Uitwerking moties 'versterking kleine kernen en dorpen' en 'investeren in dorpen en steden'](#)

We verkennen een tweede ronde van het Brabant Outcomes Fund

Indicator:

- In 2025 verkennen we of de tweede ronde BOF ondergebracht kan worden bij de BOM (indien verkenning succesvol krijgt dit vervolg in 2026 (oprichting) en 2027 (uitvoering)).

Vanuit die ambitie om het BOF onder te brengen bij de BOM lopen sinds de 2e helft van 2024 gesprekken met de BOM om te kijken of zij de uitvoering van BOF2 kunnen oppakken. In het kader van dit vervolgtraject is begin 2025 een marktonderzoek uitgevoerd.

We investeren in regionale projecten met brede samenhang

Indicator	2024-2027
Aantal ondersteunde innovatieve bedrijven en projecten	≥5

Begin 2025 is de scope bepaald: het stimuleren van de beweging naar het oplossen van systeemknelpunten die een belemmering vormen voor de implementatie en opschaling van integrale projecten/ondernemingen, waarbij leren in en van de praktijk altijd centraal staat. Inmiddels is de eerste subsidie verstrekt.

Inzet verbonden partijen t.b.v. programma Bestuur en veiligheid

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- [Interprovinciaal Overleg \(IPO\)](#)
- [INPA Huis van de Nederlandse Provincies](#)
- [Zuidelijke Rekenkamer](#)

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

1. Bestuur en veiligheid

Bedragen x € 1.000	Begroting 2025	Begroting 2025	Jaarrekening 2025	Vershil begr. na wijz.
	primitief	na wijziging	realisatie	- realisatie
Lasten				
Programmalasten	13.566 N	20.092 N	21.135 N	1.043 N
Toegerekende organisatiekosten	6.197 N	9.035 N	8.728 N	307 V
Totaal Lasten	19.763 N	29.127 N	29.863 N	735 N
Baten				
Programmabaten	2 V	85 V	304 V	219 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	297 V	297 V
Totaal Baten	2 V	85 V	602 V	517 V
Saldo van baten en lasten	19.761 N	29.042 N	29.261 N	219 N

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

4. Natuur en milieu

4. Natuur en milieu - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	2.225 V
Landelijk programma natuur (LPN en LPN2)	7.729 V

Voor een aantal grote projecten is een gewijzigde planning van de uitgaven ontvangen van de subsidieaanvrager en hiermee verschuiven deze lasten naar 2026. Een deel van de aanvragen die ingediend zijn voor de openstelling van de subsidieregeling voor herstelmaatregelen in N2000 gebieden (SPUK landelijk programma natuur) is niet meer beschikbaar in 2025, omdat de aanvragen laat in het jaar binnen zijn gekomen of de aanvragers nog aanvullende gegevens moeten aanleveren.

Bosrevitalisatie	2.984 N
------------------	---------

Vanuit de Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied' ontvangt de provincie rijksmiddelen voor bosrevitalisering. Hiervoor zijn eind 2025 drie subsidiebeschikkingen verleend. De verwachting was dat al deze projecten een startdatum zouden hebben in 2026,

4. Natuur en milieu

waardoor de lasten in 2026 zouden worden genomen. Deze projecten zijn alsnog in 2025 gestart, waardoor een deel van de beschikte bedragen ten laste van 2025 komen (€2,98 mln.).

Natuur Netwerk Brabant	2.660
	N

De overschrijding is met name ontstaan door afwaardering van gronden op basis van afwaardering van gronden naar Natuurwaarde, negatieve verkoopresultaten op gronden en afwaardering van gronden op basis van het 3e en 4e kwartaalbericht van het kadaster inzake de gemiddelde agrarische grondprijzontwikkeling.

Toegerekende organisatiekosten	221
--------------------------------	-----

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet hoger uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	362
--	-----

4. Natuur en milieu - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	2.091
	N

Landelijk programma natuur (LPN en LPN2)	7.259
	N

In 2025 minder kosten ten laste van de specifieke uitkering Landelijk Programma Natuur van het rijk gebracht omdat een deel van de aanvragen die ingediend zijn voor de openstelling van de subsidieregeling voor herstelmaatregelen in N2000 gebieden (SPUK landelijk programma natuur) niet meer is beschikbaar in 2025.

Bosrevitalisatie	2.928
	V

Vanuit de Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied' ontvangt de provincie €2,98 mln. meer aan rijksmiddelen voor bosrevitalisering. Eind 2025 zijn drie subsidiebeschikkingen verleend. De verwachting was dat al deze projecten een startdatum zouden hebben in 2026, waardoor de lasten in 2026 zouden worden genomen. Deze projecten zijn alsnog in 2025 gestart, waardoor een deel van de beschikte bedragen ten laste van 2025 komen en in 2025 ten laste van het rijk worden gebracht (€2,98 mln.).

Handhaving vergunningverlening	1.079
	V

Het verhaal van kosten door middel van dwangsommen naar aanleiding van repressieve acties waren hoger dan geraamd.

Natuurinclusief isoleren	923
--------------------------	-----

In 2025 is meer ten laste van de specifieke uitkering Natuurinclusief isoleren gebracht, omdat er zijn meer aanvragen van gemeenten voor de bijdrageregeling voor de soortenmanagementplannen binnengekomen dan verwacht. De aanvragen konden ook nog beschikbaar worden in 2025.

Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	238
---	-----

